

Tiedote 26.11.2009

Sakha Ynaga –kirja kertoo jakutiankarjan selviytymistarinan ikiroudan maassa

Siperian viimeinen alkuperäinen nautarotu, jakutiankarja eli Sakha Ynaga elää Venäjällä, Lenajoen maassa Sahan tasavallassa. Neuvostoaikana jakutiankarja oli vaarassa hävitä kokonaan, mutta säilytystyön ansiosta sitkeä rotu on selvinnyt tähän päivään.

MTT:n ja Helsingin yliopiston Aleksanteri-instituutin monitieteinen tutkimusryhmä kartoitti jakutiankarjan geneettistä ominaislaatua ja sosiaalisten sekä kulttuuristen tekijöiden vaikutusta karjarodun säilymiseen Venäjän valtakunnan myllerryksissä. Tulokset on nyt julkaistu kirjassa Sakha Ynaga Cattle of the Yakuts. Kirja puhuu monimuotoisuuden säilyttämisen puolesta, sillä eri puolilla maailmaa monet muutkin paikalliset alkuperäisrodut ovat kuolemassa sukupuuttoon.

JAKUTIANKARJA ON GENEETTISESTI UNIIKKI

Jakuuttien kansa vaelsi tuhat vuotta sitten karjansa kanssa pohjoiseen ja asettui nykyisille asuinsijoilleen karuun ikiroudan maahan. Jakutiankarja edustaa viimeisiä jäänteitä siperialaisesta turano–mongolialaisesta nautatyypistä. DNA–merkkianalyysit osoittivat sen alkuperän olevan Lähi-idässä 10 000 vuotta sitten kesytetyissä nautapopulaatioissa, mutta rotu on geneettisesti erilaistunut muista euraasialaisista nautaroduista.

Siperian voimakas luonto ja ikiaikaiset karjankasvatusmenetelmät ovat sopeuttaneet jakutiankarjan ääriolosuhteisiin. Luonto on antanut puitteet myös ihmisten vuotuiselle elämänrytmille ja perinteiden kehittymiselle. Kirjassa kylien asukkaat kertovat elämästään keskellä alueen valtavia etäisyyksiä ja ankaraa ilmastoa pitkin kylmine talvineen ja lyhyine kesineen, jolloin karja kerää voimaa pitkää talvea varten.

SOSIODIVERSITEETTI SUOJAA BIODIVERSITEETTIÄ

Sakha Ynaga –kirjassa kerrotaan, miten sosialismi ja syrjäisimmällekin maaseudulle etenevä nykyaika ovat muokanneet vanhoja perinteitä. Yhteiskunnallisten mullistusten, kuten Venäjän vallankumouksen ja neuvostojärjestelmän romahtamisen, aikoina pohjoissiperialaiset maaseudun asukkaat ovat perinteisesti turvautuneet karjaansa. Karjankasvattajien ja yksittäisten tutkijoiden toimet ja vastustus neuvostoaikana pelastivat karjan jo varmalta näyttäneeltä risteyttämiseltä muiden rotujen kanssa.

Jakutiankarjan 1200 eläintä elää kolmessa pohjoissiperialaisessa kylässä, Kusturissa, Sakkyryrissä ja Dzghargalakhissa sekä viidessä erillisessä säilytyskarjassa lähellä pääkaupunki Jakutskia. Yhteiskunnan muuttumisen myötä kyliin on syntynyt erilaisia karjaa kasvattavia yksiköitä: Entisellä Leninin sovhoosilla, nykyisellä Jakutian Maataloustieteen Tutkimuslaitoksen koetilalla on suurin alkuperäiskarja. Opettajalla, leipomotyöntekijällä tai poronkasvattajalla voi olla muutama lehmä kotitarpeikseen. Myös yksityiset maanviljelijät eli fermerit sekä osuuskunnat kasvattavat karjaa. Tutkimus osoitti, että monimuotoiset sosiaaliset rakenteet tukevat geenivarannon suojelua.

KARJA YLLÄPITÄÄ SIPERIALAISKYLIEN ELÄMÄÄ

Kenttätöössään tutkijat selvittivät, mitä jakutiankarja merkitsee karjankasvattajille, kyläläisille, tutkijoille ja virkamiehille sekä kylien tulevaisuudelle. Mediatutkimuksella tarkasteltiin, miten karjasta kirjoitettiin sahalaisissa sanomalehdissä. Syntyi näkemys jakutiankarjan tulevaisuuden uhista ja

mahdollisuuksista.

Eri toimijoilla oli yksimielisyys karjan säilyttämisen tarpeesta, mutta syyt yhteiseen näkemykseen vaihtelivat. Paikallisten asukkaiden ja asiantuntijoiden mielestä karja turvaa omavaraisuutta ja pitää kylä asuttuina. He halusivat kehittää ennen kaikkea taloudellisesti kestäväää karjantuotantoa. Tasavallan pääkaupungin asiantuntijoita ja virkamiehiä puolestaan kiinnosti ensisijaisesti karjan geenivarojen säilyttäminen koko tasavallan maatalouden kehittämiseksi. Varsinkin alueen lehdistö mutta myös Jakutskin virkamiehet korostivat karjan merkitystä osana jakuuttien kulttuuriperintöä. Yhteinen halu säilyttää jakutiankarja on johtanut Sahan tasavallan omaan, tiettävästi maailman ainoaan kotieläinrodun turvaksi säädettyyn suojelulakiin.

Neljän Jakutiaan suuntautuneen kenttätömatkan aikana tutkijat kokosivat kansainvälisesti ainutkertaisen aineiston eläingenivarojen suojelun monista geneettisistä ja sosiokulttuurisista ulottuvuuksista. Tutkimushanke kuului Suomen Akatemian Muuttuva Venäjä –tutkimusohjelmaan. Hankkeen geneettisiä analyysejä rahoitti myös maa- ja metsätalousministeriö. Jakutiankarjan valokuvilla kuvitetun Sakha Ynaga –kirjan on julkaissut Suomalainen Tiedeakatemia.

Lisätietoja:

professori Leo Granberg, Helsingin yliopisto, puh. 050 521 0501, leo.granberg@helsinki.fi (yhteiskuntatutkimus)

erikoistutkija Katriina Soini, MTT, puh. 040 725 1891, katriina.soini@mtt.fi (kulttuurimaantiede ja eläingenivarojen monet arvot)

erikoistutkija Juha Kantanen, MTT, puh. 040 350 9633, juha.kantanen@mtt.fi (rodun ja eläingenivarojen säilytys, geneettiset analyysit)

Kirjaa voi tilata Bookstore Tiedekirjasta: www.tiedekirja.fi

Sakha Ynaga. Cattle of the Yakuts

Eds. Leo Granberg, Katriina Soini & Juha Kantanen

Finnish Academy of Science and Letters

Annales Academiae Scientiarum Fennicae. Humaniora 355

Helsinki 2009, 218 pp.

ISBN 978-951-41-1032-0 (Soft)

ISSN 1239-6982

Toimittajien lisäksi julkaisussa kirjoittavat Innokenti Ammosov, Inna Kopoteva, Meng-Hua Li, Anu Osva, Ulla Partanen, Ruslan Popov ja Eeva Pääkkönen.

MTT (Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus) on johtava maatalous- ja elintarviketutkimusta sekä maatalouden ympäristöntutkimusta tekevä laitos. Tutkimusalojamme ovat bioteknologia- ja elintarviketutkimus, kasvintuotanto, kotieläintuotanto, talous, teknologia ja ympäristö. Tuotamme ja välitämme tieteellistä tutkimustietoa sekä kehitämme ja siirrämme teknologiaa koko maatalous- ja elintarvikesektorille. Lisätietoja www.mtt.fi